

Weerzin tegen lezen of weer zin om te lezen?

Roel van Steensel
Vrije Universiteit Amsterdam
Erasmus Universiteit Rotterdam

Deze lezing

- Waar komt de motivatie om te lezen vandaan?
- Hoe hangt motivatie samen met leesgedrag en –vaardigheid?
- Hoe kun je leesmotivatie bevorderen?

- Leesweerstand

Leesmotivatie

- Twee vragen (Wigfield, 1997):

1. Can I be a good reader?
2. Do I want to be a good reader and why?

Leesmotivatie

1. Can I be a good reader?

- **'Expectancies for success'** (Wigfield & Eccles, 2000).
- **'Self-efficacy'** (Bandura, 1986).
- **'Self-concept'** (Chapman & Tunmer, 1995).
- **'Locus of control'** (Weiner, 1985; 1994).

Leesmotivatie

1. Can I be a good reader?

- **'Expectancies for success'** (Wigfield & Eccles, 2000).
- **'Self-efficacy'** (Bandura, 1986).
- **'Self-concept'** (Chapman & Tunmer, 1995).
- **'Locus of control'** (Weiner, 1985; 1994).

Kern: leerlingen zijn gemotiveerd als ze het vertrouwen hebben dat ze een (lees)taak tot een goed einde kunnen brengen (kracht van zelfevaluaties).

Leesmotivatie

2. Do I want to be a good reader and why? Redenen om te lezen:

- **Waarden** (Wigfield & Eccles, 2000).
- **Interesse** (Schiefele, 1991).
- **Doelen** (Ames, 1992).
- **Intrinsieke of extrinsieke motivatie** (Ryan & Deci, 2000).

Self-Determination Theory

- Basisgedachte:
  - Het onderscheid tussen extrinsieke en intrinsieke motivatie(s) wordt bepaald door de mate waarin redenen om te lezen “deel zijn van jezelf” (**internalisatie**).

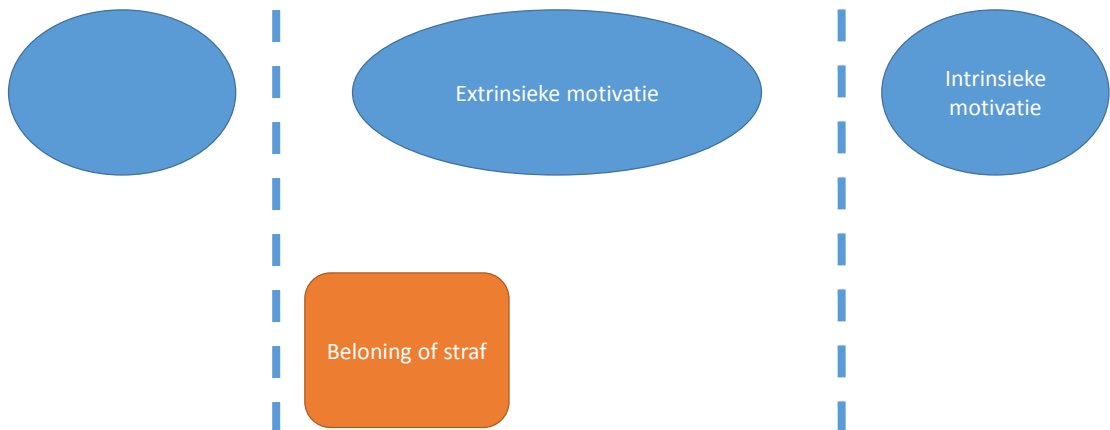
Self-Determination Theory

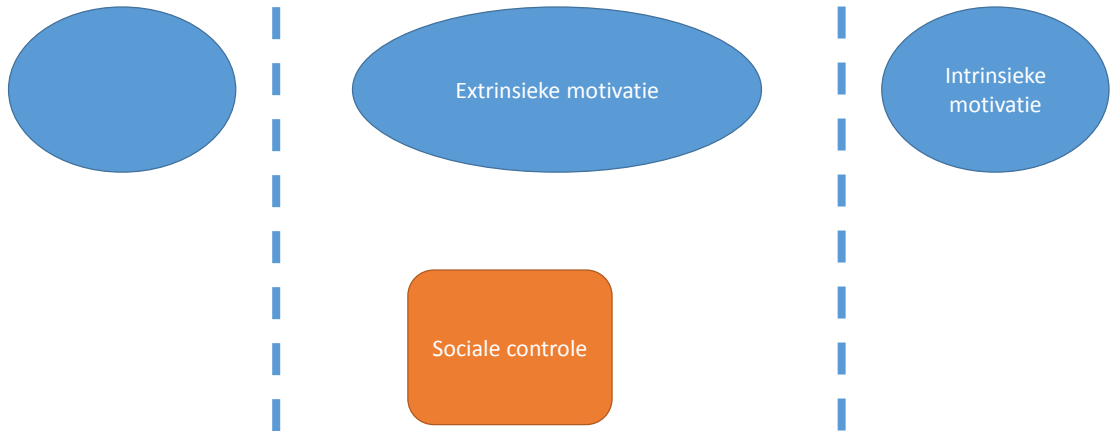
Self-Determination Theory

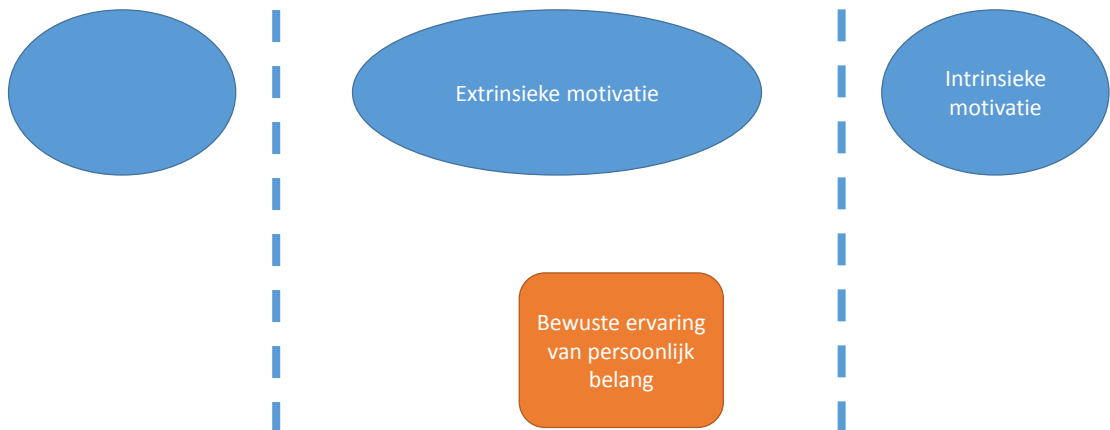
Self-Determination Theory

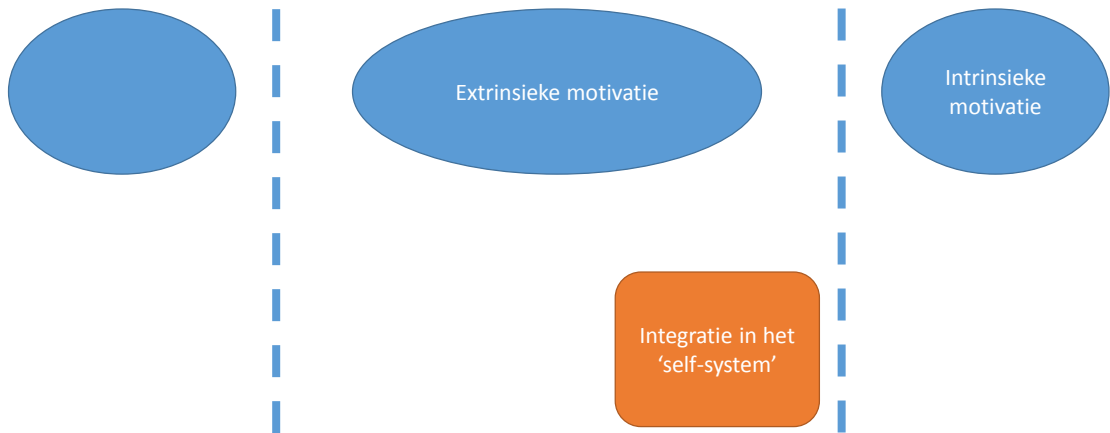
Self-Determination Theory

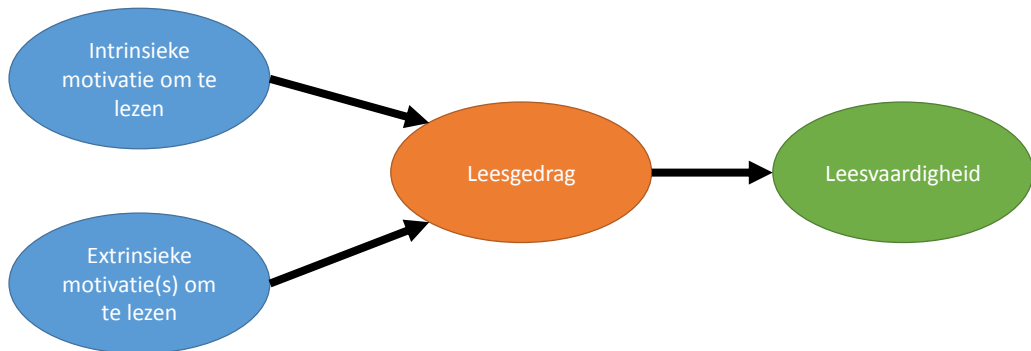
Self-Determination Theory

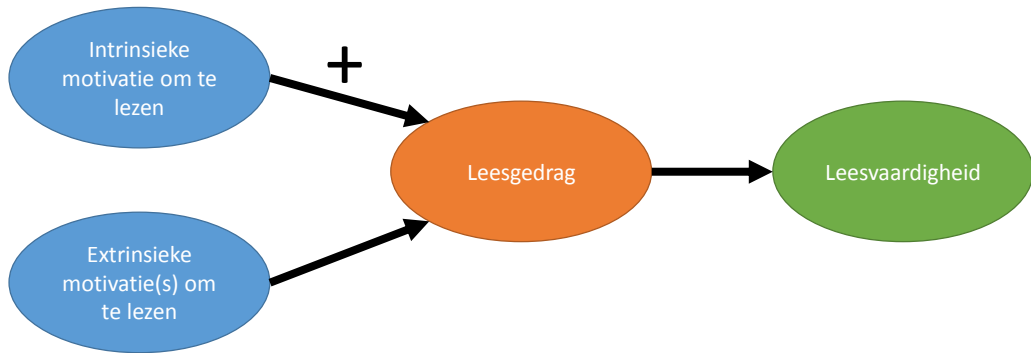
Self-Determination Theory

Intrinsieke en extrinsieke leesmotivatie

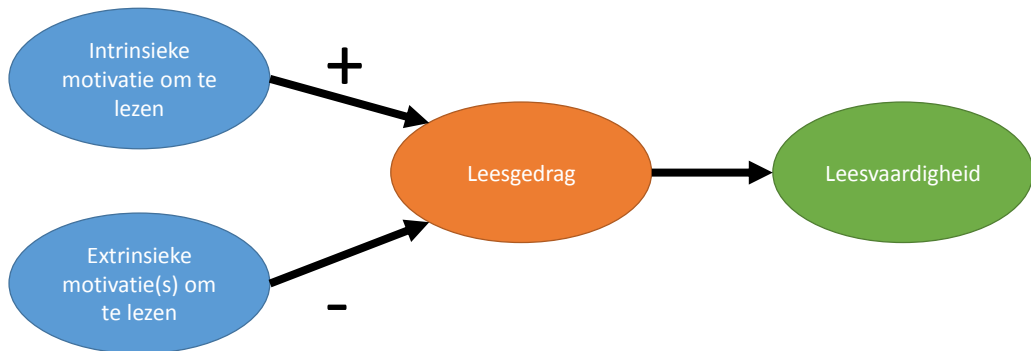

Intrinsieke en extrinsieke leesmotivatie

Schaffner, Schiefele & Ulferts (2013)

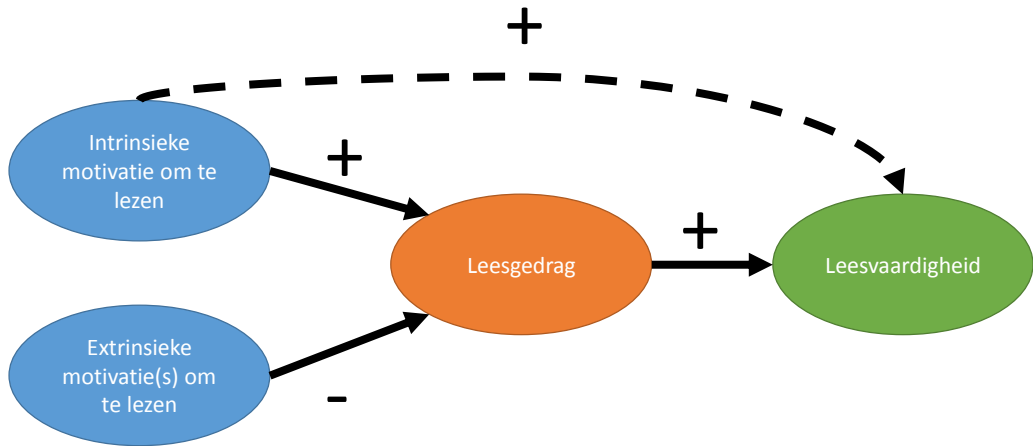
Intrinsieke en extrinsieke leesmotivatie

Schaffner, Schiefele & Ulferts (2013)

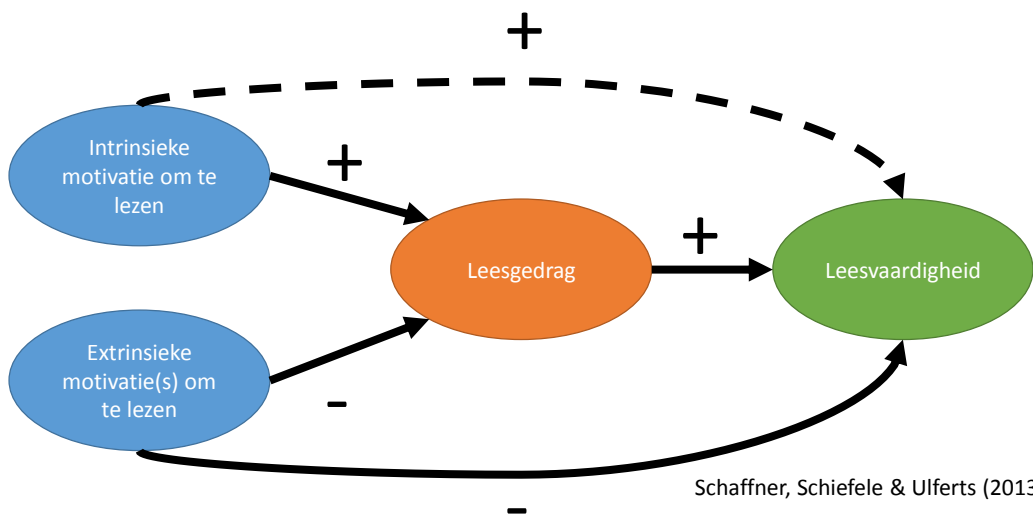

Intrinsieke en extrinsieke leesmotivatie

Schaffner, Schiefele & Ulferts (2013)

Intrinsieke en extrinsieke leesmotivatie

Schaffner, Schiefele & Ulferts (2013)

Self-Determination Theory

Self-Determination Theory

Amotivatie

- Ryan & Deci (2000):

Amotivatie

- Ryan & Deci (2000):

Amotivatie

- Ryan & Deci (2000):

Amotivatie

- Ryan & Deci (2000):

Meer positieve motivatie =
minder negatieve motivatie

Amotivatie

- Ryan & Deci (2000):

- Coddington (2009), Guthrie & Coddington (2009), Guthrie e.a. (2009/2013), Wigfield e.a. (2012):

Amotivatie

- Het **SALSA-project** (Van Steensel, Oostdam, & Van Gelderen, 2013):
  - Kunnen we op basis van onderzoek aantonen dat positieve en negatieve motivaties echt verschillende constructen zijn?
  - Verklaren negatieve motivaties verschillen in leesvaardigheid (bovenop positieve motivaties)?
- Context: vmbo.

Amotivatie

- **Positief:** self-efficacy.
  - **Negatief:** ervaren moeilijkheid.
-
- **Positief:** intrinsieke motivatie.
  - **Negatief:** vermijding.
-
- Lezen op school en vrijetijdslezen.
  - Vragenlijst in combinatie met een leestoets.

Amotivatie

Amotivatie

Amotivatie

Amotivatie

- Een 'acht factoren'-model paste het best op onze data:
  1. Positieve motivaties zijn niet hetzelfde als negatieve motivaties.
  2. Motivatie voor lezen op school is niet hetzelfde als motivatie voor vrijetijdslezen.

Amotivatie

- Verklaring van verschillen in leesvaardigheid:
  - Stap 1: positieve motivaties:

  - Stap 2: negatieve motivaties:

Amotivatie

- Verklaring van verschillen in leesvaardigheid:
  - Stap 1: positieve motivaties:
    - Effect van intrinsieke motivatie voor vrijetijdslezen.
    - Effect van self-efficacy voor lezen op school.
    - Effect van self-efficacy voor vrijetijdslezen.
  - Stap 2: negatieve motivaties:

Amotivatie

- Verklaring van verschillen in leesvaardigheid:
  - Stap 1: positieve motivaties:
    - Effect van intrinsieke motivatie voor vrijetijdslezen.
    - Effect van self-efficacy voor lezen op school.
    - Effect van self-efficacy voor vrijetijdslezen.
  - Stap 2: negatieve motivaties:
    - Effect van ervaren moeilijkheid van schools lezen.
    - Effect van ervaren moeilijkheid van vrijetijdslezen.

Amotivatie

- Voorlopige conclusie:
  - Negatieve motivaties moeten los worden gezien van positieve motivaties.
  - Negatieve motivaties spelen een eigen rol in de leesvaardigheid van leerlingen.

Amotivatie

- Voorlopige conclusie:
  - Negatieve motivaties moeten los worden gezien van positieve motivaties.
  - Negatieve motivaties spelen een eigen rol in de leesvaardigheid van leerlingen.
- Kunnen we er iets tegen doen?

Motivatie stimuleren

- Meta-analyse van motivatie-interventies (Van Steensel, Van der Sande, Bramer, & Arends, 2016).

Motivatie stimuleren

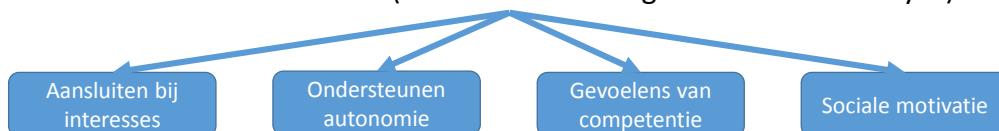
- Meta-analyse van motivatie-interventies (Van Steensel, Van der Sande, Bramer, & Arends, 2016).
- Investeren in leesmotivatie werkt!

Motivatie stimuleren

- Meta-analyse van motivatie-interventies (Van Steensel, Van der Sande, Bramer, & Arends, 2016).
- Investeren in leesmotivatie werkt!
- Het meest effectief voor leesmotivatie *en* leesvaardigheid zijn programma's die zich richten op:
  1. Positieve zelfevaluaties ("Can I be a good reader?")
  2. Redenen om te lezen ("Do I want to be a good reader and why?")

Motivatie stimuleren

- Meta-analyse van motivatie-interventies (Van Steensel, Van der Sande, Bramer, & Arends, 2016).
- Investeren in leesmotivatie werkt!
- Het meest effectief voor leesmotivatie *en* leesvaardigheid zijn programma's die zich richten op:
  1. Positieve zelfevaluaties ("Can I be a good reader?")
  2. Redenen om te lezen ("Do I want to be a good reader and why?")

Leesweerstand reduceren

- Guthrie, Klauda en Ho (2013):
  - Leidt Concept-Oriented Reading Instruction (CORI) tot minder leesweerstand?
  - Leidt minder leesweerstand tot betere leesvaardigheid?
- CORI is gebaseerd op het Reading Engagement Model (Guthrie & Wigfield, 2000).

Leesweerstand reduceren

- Reading Engagement Model: succesvolle lezers ...
  - ... zijn gemotiveerde lezers.
  - ... zijn strategische lezers.
  - ... hebben veel kennis van de wereld.
  - ... zijn gericht op samenwerking.

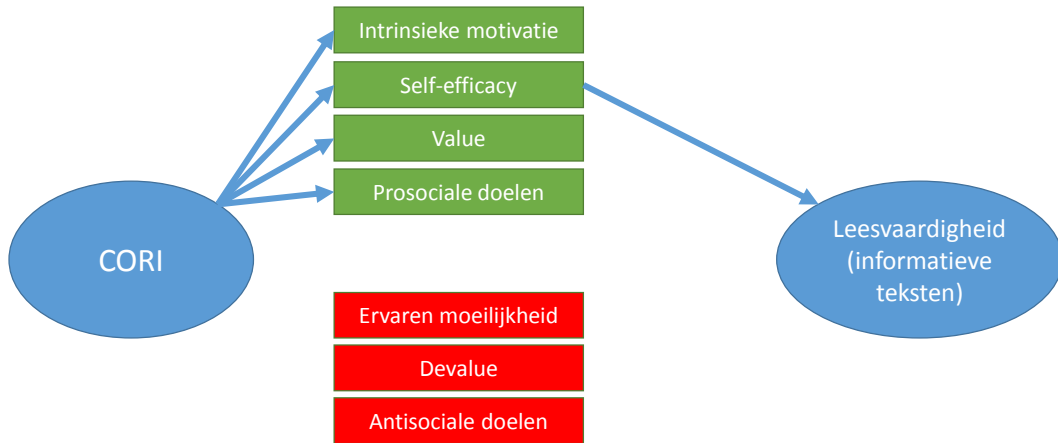
Leesweerstand reduceren

- Deze eigenschappen kunnen via onderwijs worden gestimuleerd.
Effectief leesonderwijs:
  - ... ondersteunt motivatie door aan te sluiten bij de behoefte aan competentie, autonomie en verbondenheid.
  - ... bevat instructie over strategieën.
  - ... ondersteunt de conceptuele ontwikkeling van leerlingen.
  - ... stimuleert de interesse van leerlingen.

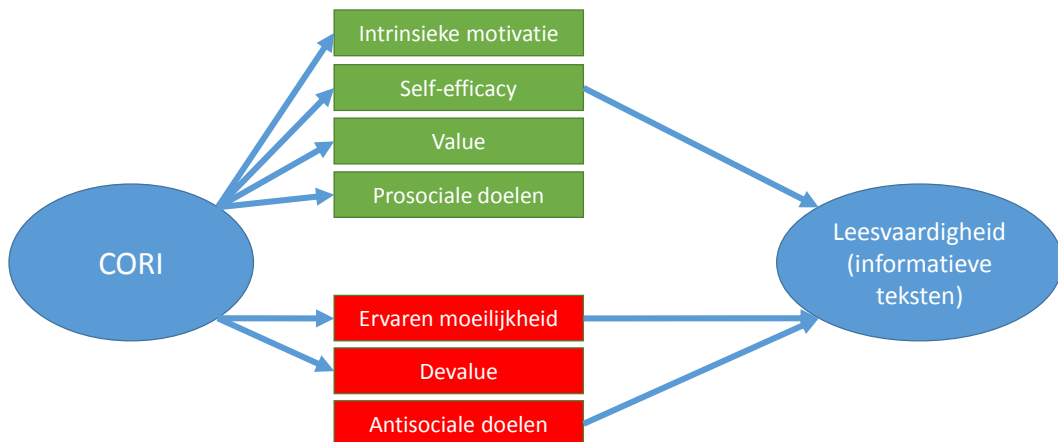
Leesweerstand reduceren

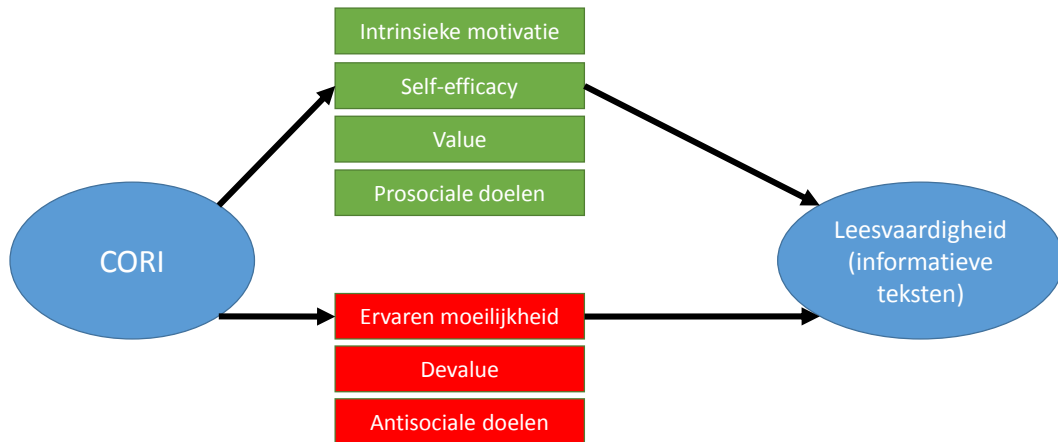
Leesweerstand reduceren

Leesweerstand reduceren

Leesweerstand reduceren

Conclusies

1. Negatieve motivaties moeten als aparte concepten worden benaderd.
2. Negatieve motivaties leveren een eigen bijdrage aan de verklaring van verschillen in leesvaardigheid.
3. Leesmotivatie kan via onderwijs effectief bevorderd worden; negatieve motivaties kunnen via onderwijs worden gereduceerd.

En nu?

- Hoe ontstaan negatieve motivaties? Belang van longitudinaal onderzoek.
- Leesweerstand en leesangst (Nielen, Mol, Sikkema-De Jong, & Bus, 2015).
- Hoe vertalen we uitkomsten van onderzoek naar interventies in de onderwijspraktijk?
- Speciale aandacht voor leesweerstand: “Designing instruction to reduce disengagement may be slightly different from designing instruction to increase engagement” (Guthrie et al., 2013: 23).

Bedankt voor uw aandacht!

- Contact? R.C.M.van.Steensel@vu.nl